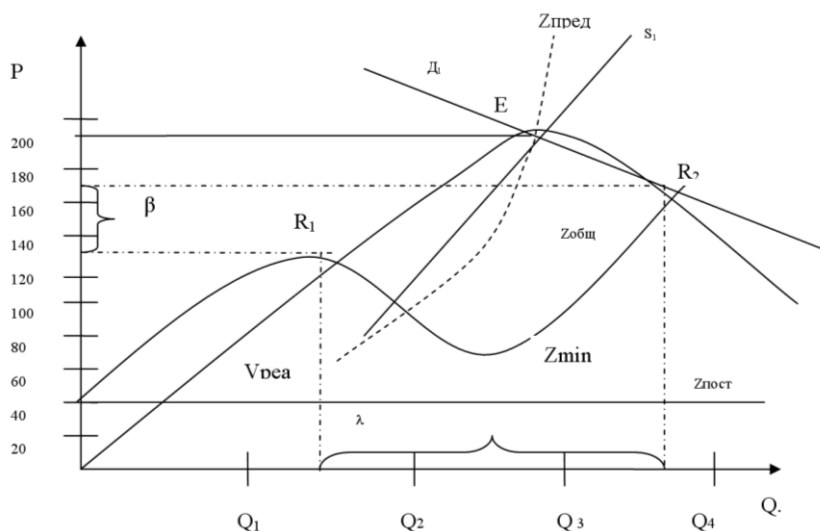

Практичне застосування завдань по аналізу потенціального попиту та ефективності виробництва продукції овцеводства в Північно-Кавказському федеральному окрузі не представляє особливих складнощів навіть при певній корекції отриманих результатів.

P – ціна, руб.;
Q – обсяг виробництва та реалізації, тонн;
Zпост – постійні витрати, руб.;
Zобщ – загальні витрати, руб.;
Zпред – граничні витрати, руб.;
Zmin – мінімальні витрати на одиницю продукції, руб.;
Vреал – виручка від реалізації, руб.;
R1, R2 – критичні точки рентабельності;
D і S1 – попит та пропозиція на вид екологічно чистої продукції;
E – точка рівноваги при виробництві екологічно чистої продукції.

Рис. 1. Графічна інтерпретація методики аналізу ефективності виробництва продукції овцеводства.

Процес бюджетування на підприємстві в ринкових умовах повинен починатися з бюджету продаж, розроблюваний на основі різних варіантів прогнозу продажу наміченої к виробництву продукції. Бюджет продаж необхідний з метою формування графіка надходження грошових коштів для забезпечення фінансування виробничого процесу.

Таким чином, підводячи підсумок, можна зробити наступний висновок: в сучасних умовах підприємствам овцеводства необхідна оптимальна концепція розвитку та формування конкурентного переваги, орієнтована на виробництво продукції в умовах екологізації діяльності з оцінкою ресурсних можливостей в системі бухгалтерно-аналітичних координат.

Істочники та література:

1. Белоусов А. И. Курс эколого-экономического анализа : учеб. пособие / А. И. Белоусов. – М. : Финансы и статистика; ИНФРА-М, 2010.
2. Варламов А. А. Экология землепользования и охраны природных ресурсов / А. А. Варламов, А. В. Хабаров. – М. : Колос, 2008.

Шеховцова В.В., Мельник В.В.

УДК 657

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Державна екологічна політика є однією з найбільш значущих складових комплексного механізму управління національним господарством. Цей напрям загальної економічної політики, хоча і має конкретну спрямованість, охоплює майже всі сфери життєдіяльності суспільства: від соціальної сфери, оскільки впливає на якість, тривалість життя громадянина, до промислово-економічної сфери, де екологічна політика є фактором, який спонукає власників підприємств до впровадження інновацій, що загалом поліпшують технологічний процес, роблячи його більш ефективним, як з розгляду споживання ресурсів, так і з огляду на зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище.

Багатьма сучасними вченими та науковими діячами минулого відзначається те, що екологічна політика має поведінковий (соціально-психологічний) та економічний характер (відображає співвідношення витрат та вигод підприємств та домогосподарств). В економічній науці розглядають результати взаємодії природи та економіки як «зовнішні ефекти», що мають соціально-економічний зміст.

В умовах чистого ринку рух ресурсів та благ залежить від рішень виробників (підприємств та споживачів), домогосподарств, які намагаються отримати максимальну різницю між приватними (особистими) перевагами та приватними (особистими) витратами. Така поведінка є природною та має суто економічний характер. Ринок не завжди спроможний компенсувати інтереси всього суспільства, або окремих його груп, оскільки дає реакцію тільки на підставі відповідної дії економічних факторів.

Існують суто психологічні та соціальні фактори, які генеруються власниками підприємств та встановлюють масову соціально-психологічну настанову, що, в свою чергу, визначає решту економічних факторів та ринкову ситуацію.

Власники підприємств ставлять на перше місце економічні фактори і майже не звертають уваги на екологічні проблеми власного виробництва.

Предметом дослідження є стан та розвиток економічного механізму природокористування в Україні.

Об'єктом дослідження виступають економічні показники екологічної політики України та їх інституціональний зміст.

Мета даної статті полягає в дослідженні економічного характеру екологічної політики держави в сучасних умовах господарювання.

Основним завданням даного дослідження є - довести пріоритетний характер економічних аспектів державної природоохоронної діяльності в Україні.

У більшості наукових праць, що присвячені екологічній тематиці, «зовнішні ефекти» характеризують як негативні наслідки економічної діяльності виробничих підприємств, які суттєво не впливають на їх прибутки та витрати, при цьому завдаючи великої шкоди навколишньому середовищу та третім особам, які не зацікавлені в реалізації певних угод. Це означає використання учасниками економічних угод певних ресурсів та факторів виробництва без їх відповідної оплати.

В реальному вимірі підприємства не накопичують достатній обсяг коштів, щоб вирішувати весь обсяг екологічних проблем, адже такі кошти часто перевищують вартість всього підприємства, що було побудоване десятки років тому та ще й не за кошти теперішніх власників.

Окрім того будь-яка з екологічних програм для одного підприємства вирішить проблему лише частково, тому з підприємницького погляду краще сплатити штраф та перенести цю виплату до вартості продукту.

Адекватність регулювання природоохоронної діяльності на кожному підприємстві та її пріоритетний економічний характер можуть бути запорукою успіху державної екологічної політики. При цьому існує очевидним ряд суперечливих явищ.

Перше: найбільш визначальним фактором впливу на довкілля є власники засобів виробництва, які визначають, скільки ресурсів їм потрібно для досягнення необхідних їм приватних вигод, та яку саме шкоду вони мають завдати довкіллю.

Друге: суспільство не завжди асоціює власників засобів виробництва із власними проблемами, які пов'язані із відповіддю природи на заподіяну їй шкоду, а якщо асоціює, то не може задіяти адекватного механізму відповіді.

Третє: тільки держава, застосовуючи необхідні інституції, інститути та економічні механізми, може певною мірою вирівнювати негативні ефекти, які є результатом виробничої діяльності, що відбувається в інтересах власників засобів виробництва.

Четверте: надмірна регуляторна діяльність держави та примушення власників засобів виробництва до не вигідних для них дій призведуть до згортання ділової активності. Можна передбачити, що в такому випадку шкода, заподіяна минулими поколіннями, залишиться, при цьому не буде жодної можливості подолати ані новий, ані накопичений негативний вплив.

Отже, державна екологічна політика має бути побудована таким чином, щоб не змушувати власників засобів виробництва компенсувати увесь негативний вплив, що справляється на довкілля, а стимулювати їх до застосування технологій, які даватимуть змогу їм поступово зменшувати такий вплив, виробляючи більш якісний продукт. Сприятливим фактором є те, що можливість вирішення певних виробничих проблем завдяки інноваційним рішенням піднімає рівень виробництва взагалі та підвищує конкурентоспроможність порівняно з іншими підприємствами галузі.

Держава має забезпечувати рівновагу між приватними вигодами, суспільними витратами та зовнішніми витратами шляхом застосування стягнень, податків (за забруднення навколишнього середовища) та субвенцій (на захист довкілля та подолання наслідків ушкоджень довкілля). Сума витрат підприємця має бути такою, щоб забезпечувати стимули до більш екологічного виробництва [1, с. 91–92].

В сучасних умовах держава встановлює тариф на забруднення, тобто ставку відрахувань, яка сплачується суб'єктами господарювання на кожну одиницю шкідливих викидів або концесійну ренту за використання корисних копалин. Міжнародне співтовариство встановлює квоти на викиди кліматонебезпечних речовин та підтримує механізм плати за їх недовикористання.

Підприємства, витрати яких на попередження викидів, нижчі ніж ставка нарахувань, проводять розумну екологічну політику. Підприємства скорочують обсяги викидів до тих пір, поки граничні витрати на попередження не зрівняються і з ставкою відрахувань.

Коли існує протилежна ситуація, тобто граничні витрати вище, ніж ставка відрахувань, за підприємницькою логікою, їх потрібно скорочувати. Такі підприємці не виконують попереджувальних заходів, забруднюють навколишнє середовище, розраховуючись за це у межах штрафів та пені.

Існуюча та загальноприйнята система цінностей така, що будь-який підприємець може вирішувати, в якому обсязі він може наносити шкоду навколишньому середовищу. Сприятливим для підприємця

фактором є те, що він може перекладати штрафи в ціну товару (хоча більшість норм податкового законодавства у переважній більшості країн передбачають те, що штраф є частиною прибутку).

Загалом, залежність така, що обсяг викидів буде спрямований до показника, який відповідає рівновазі витрат на попередження викидів, тарифу за забруднення. Єдиною можливістю компенсувати невідповідність приватних витрат екологічним зовнішнім ефектам є застосування інновацій, які знизять виробничі витрати в цілому, поступово знижуючи екологічну складову витрат [2, с. 51].

Дедалі більший вплив на функціонування світогосподарської системи справляють вичерпання не відновлювальних природних ресурсів і загострення екологічної ситуації, що виявляється в змінах клімату та різкому почастішанню природних катаклізмів. Підвищення рівня економічного розвитку призводить до збільшення техногенного навантаження на природу, невідворотно трансформуючи природне середовище в техногенну систему при тому, що подібна взаємозалежність протягом часу погіршується. А розвиток системи взаємодії між суспільством, промисловістю є мало прогнозованим та загрозованим [3, с. 65].

Незважаючи на різну спрямованість думок про джерела екологічної небезпеки, є єдина та одностайна позиція щодо загроз для стану довкілля та економічного базису людства взагалі.

Найбільшою мірою економічний характер відносин між забруднювачами навколишнього середовища та суспільством формулюється в рамках теорій Р. Коуза, за якими важливо не тільки те, щоб кожен з ресурсів мав власника. Цим власником може бути суспільство у вигляді громад, органів влади або компанії. В такій спосіб відбувається торгівля правами на забруднення в США (в рамках Акту про чисте повітря), існує інститут торгівлі правом забруднення Чиказька кліматична біржа [3, с. 66].

Економісти відзначають неефективність існуючого економічного механізму природокористування через різну дієвість та ефективність регуляторів в Україні.

Так, кошти, які надходять до бюджетів від природокористування, мають характер та форму податкових внесків. Це очевидно навіть за онтогенезом назв платежів «за використання природних ресурсів», «збір за забруднення довкілля». Таким чином, ці збори перетворюються в одне з джерел збільшення дохідної частини державного бюджету, що повністю нівелює мотиваційний фактор екологічних зборів (стимулювання екологічних інновацій). [4, с. 81; 5, 3, с. 50]

У результаті штрафи за забруднення є замалими, місцеві бюджети та відповідні громади не відчувають підтримки, підприємства не зацікавлені в будь-яких змінах власної політики, а контроль існує лише з метою встановлення певної ставки оподаткування.

Висновки:

Отже, можна відзначити, що:

- з початку ХХ ст. американськими та британськими економістами було доведено, що використання природних ресурсів повинно мати економічну основу;
- остаточно система поглядів щодо економічного характеру екологічної політики була сформульована на підставі теорій Р. Коуза і зводилась до того, що тільки визначеність права власності на будь-які ресурси в тому числі загального користування;
- в світі не існує досконалої та глобальної політики, яка б сприяла системному екологічному оздоровленню планети, діють лише окремі заходи, які застосовуються скоріше у спекулятивних цілях, аніж для вирішення конкретної проблеми;
- високу ефективність державної екологічної політики можливо забезпечити тільки за наявності потужних інституціональних засад, які б були побудовані на економічній та соціальній основах;
- державна екологічна політика та її інституціональні засади мають бути глибоко інтегрованими до міжнародних економічних процесів, екологічна ізоляція однієї країни неможлива.

Джерела та література:

1. Пигу А. Экономическая теория благосостояния : в 2 т. / А. Пигу; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1985. – 398 с.
2. Бобылёв С. И. Макроэкономическая оценка издержек для здоровья населения России от загрязнения окружающей среды : учеб. пособие / С. И. Бобылёв, В. Н. Сидоренко, Ю. В. Сафонов, С. Л. Аваливани, А. А. Голуб, Е. Б. Струкова. – М. : Ин-т Всемирного банка; Фонд защиты природы, 2002. – 280 с.
3. Довбенко М. Теорема Коуза, Кіотський протокол та екологічні інвестиції для України / М. Довбенко // Економіка України. – 2009. – № 11. – С. 65-66.
4. Веклич О. Сучасний стан та ефективність економічного механізму екологічного регулювання / О. Веклич // Економіка України. – 2003. – № 10 (503). – С. 4-8.
5. Данилишин Б. Світова фінансова криза – тест для України : [Електронний ресурс] / Б. Данилишин // Дзеркало тижня. – 2008. – № 38. – Режим доступу : <http://www.dt.ua/1000/1550/64350>.
6. Cioto Act : [Electronic source]. – Access mode : http://www.un.gov/us_rep2009_lost/869300.php.